

**Віталій КИМАКОВИЧ,**  
**Андрій ФЕДОРОВИЧ**  
Дрогобич

## **ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Глобалізаційні процеси сучасного світу мають вагомий вплив на освіту та трансформацію вимог до підготовки педагогічних кадрів. Зокрема, цінності європейської вищої школи визначають орієнтири її модернізації: привабливість, відкритість, мобільність, відповідність, ефективність, демократичність, гуманність та ін.

Педагогічні заклади вищої освіти (ЗВО) України удосконалюють програми, навчальні плани підготовки майбутніх фахівців, щоб вони могли успішно працювати в умовах постійних змін, забезпечувати якісну, справедливу та особистісно орієнтовану освіту майбутніх поколінь. Нові стандарти приходять на зміну тим, що розроблялися впродовж 2002–2014 років. Відповідно до них, вимоги до вищої педагогічної освіти ґрунтуються на врахуванні національної рамки кваліфікацій; застосуванні європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС); компетентнісному підході і поділяють філософію, закладену Болонським процесом та міжнародним Проектом «Гармонізація освітніх структур в Європі» [2].

Пріоритетними вимогами до вчителів є толерантність, дотримання прав, людиноцентризм, прагнення до миру (ненасильництво), екологічна безпека, взаємопідтримка, а ключовими аспекти підготовки педагогічних кадрів такі:

- *знання*: обізнаність з особливостями освітніх систем різних європейських країн;

- *мультикультуралізм*: розуміння багатокультурності Європи, повага до власної та інших національних культур;

- *ідентичність*: усвідомлення національного коріння та приналежності до європейської спільноти;

- *мовна компетентність*: володіння кількома європейськими мовами на достатньому рівні;

- *професіоналізм*: освіта, що дозволяє працювати в будь-якій європейській країні;

- *громадянськість*: орієнтація на повагу до прав людини, демократії та свободи;

- *якість*: можливість порівняння систем педагогічної освіти через міжнародний обмін [1, с. 8–9].

Учені підкреслюють тенденцію до випереджувальної підготовки педагога, що має насамперед слугувати формуванню компетентностей, необхідних не лише для працевлаштування на початку кар'єри, але й протягом усього професійного життя. Це означає, що зміст освіти в педагогічних ЗВО поглиблюється у напрямі вдосконалення здатностей до адаптації, саморозвитку та інноваційної діяльності. Крім того, він тісно корелює з метою та завданнями шкільної освіти, готуючи вчителів не лише як фахівців-предметників, а й активних провідників педагогічних новацій, ініціаторів позитивних змін. Майбутні спеціалісти опановують теоретичні знання, сучасні методики, технології, принципи інклюзивної освіти, стратегії роботи з різними категоріями учнів. Тому навчання у педагогічних вищих ступеневих, максимально наближене до реальних умов освітньої діяльності в школі. Необхідними компонентами змісту підготовки здобувачів вищої освіти є педагогічна практика, стажування, майстер-класи, участь у проєктах тощо.

Поєднання теорії з практикою під час навчання у педагогічних ЗВО дає змогу студентам набути гнучких та універсальних компетентностей, розвинути критичне мислення, емоційний інтелект, креативність, комунікативні навички (вербальні, невербальні, цифрові), вміння працювати в команді, налагоджувати партнерські відносини, використовувати освітні ресурси, забезпечувати онлайн-взаємодію тощо. Крім того, зміст сучасної підготовки педагогічних кадрів враховує потребу орієнтації на подальші виклики. Тому здобувачі знайомляться з можливостями штучного інтелекту, віртуальної та доповненої реальності, гейміфікації, дистанційного навчання та ін.

Поглиблення змісту підготовки зумовлене прийняттям Професійного стандарту «Вчитель закладу середньої освіти», за яким передбачено виконання таких трудових функцій педагогічними фахівцями: навчання школярів предметів (інтегрованих курсів), провадження освітнього процесу та партнерська взаємодія з його учасниками, участь в організації

безпечного та здорового освітнього середовища, безперервний професійний розвиток [3].

Особливе місце відводиться підготовці до роботи з учнями з особливими освітніми потребами, створенню адаптивного та підтримувального навчального середовища, а також формуванню міжкультурної компетентності, поваги до відмінностей учнів. Водночас зосереджується увага на поліпшенні лідерських якостей, проактивності, проявах здатностей до самоорганізації, прийняття рішень, вмінь надихати та мотивувати інших.

Зрозуміло, що зміст освіти майбутніх учителів сьогодні виходить за межі простого засвоєння знань, умінь та навичок. Він скерований на цілісний розвиток особистості студента, його професійне становлення та готовність до роботи, а також виховання в нього загальнолюдських цінностей, національної самосвідомості, активної громадянської позиції та демократичних переконань. Інтеграція загальнолюдських цінностей у професійні вимоги – основа педагогічної освіти. Особисте усвідомлення та прийняття цих орієнтирів майбутнім педагогом впливає на формування його професійної спрямованості, готовності до роботи та конкурентоздатності. Ключовим є набуття особистісного смислу освітньої діяльності, розвиток професійної майстерності та компетентності, а також сприйняття педагогічної професії як важливої цінності служіння дитині і суспільству.

Основні вимоги до змісту освіти майбутніх педагогів, на нашу думку, мають передбачати можливості для:

- розвитку ключових та професійних (hard skills) компетентностей;
- набуття практичного досвіду (виробничої практики, стажування тощо);
- особистісного зростання, усвідомлення своїх сильних та слабких сторін задля вдосконалення самостійності, відповідальності, ініціативності, поліпшення гнучких (soft skills) навичок;
- виховання інтересу до обраної спеціальності, розуміння соціальної значущості професії та ідентифікації з метою формування фахової самосвідомості і готовності до навчання впродовж життя.

Отже, сутність підготовки вчителів визначаються цінностями європейської системи вищої освіти та гуманістичними принципами самої професії. Основні вектори

його поліпшення окреслюють врахування інтересів та потреб Учня, професійну спрямованість педагога (формування необхідних фахових якостей і компетентностей) задля виконання трудових функцій. Навчання у педагогічному ЗВО за своєю суттю є стратегічним процесом, оскільки дає змогу майбутньому фахівцеві набутти здатностей не лише успішно виконувати свої професійні обов'язки сьогодні, але й бути готовим до майбутніх змін та інновацій в освіті в майбутньому.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Конституціоналізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір / В.П. Андрущенко, Т.В. Андрущенко, В.Л. Савельєв. Київ : «МП Леся», 2014. 460 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/5548>
2. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти : наказ МОН України № 600 від 01 червня 2017 року. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/rekomendatsii-1648.pdf>
3. Професійний стандарт «Вчитель закладу середньої освіти» : наказ МОН України № 1225 від 28.08.2024 року. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>

*Марія КЛЕПАР,  
Івано-Франківськ,  
Олександр ЧИНЧОЙ  
Кропивницький*

## **ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У ВЧИТЕЛІВ ТА УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ**

Сучасні реалії, зокрема повномасштабна війна в Україні, призвели до глибоких трансформацій у сфері освіти. Освітній процес опинився в умовах постійної нестабільності, тривожності та психологічного напруження, що негативно впливає як на педагогів, так і на учнів. У зв'язку з цим особливої актуальності